

ПОЛІТИКА ПАМ'ЯТІ

УДК 737:94(477)

DOI: 10.31651/2076-5908-2025-2-67-73

Наталія ПАРГАН

аспірантка Центральноукраїнського національного технічного
університету, м. Кропивницький, Україна; старший фахівець
Департаменту грошового обігу Національного банку України, м. Київ, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4288-7220>
e-mail: nataliyatrifonova615@gmail.com

НУМІЗМАТИЧНА ПРОДУКЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ, ВИПУЩЕНА ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ: РОЛЬ У ПРОСУВАННІ УКРАЇНСЬКОГО ІСТОРИЧНОГО НАРАТИВУ*

Анотація. *Мета* – дослідження нумізматичної продукції Національного банку України, випущеної після повномасштабного вторгнення Російської Федерації (далі – РФ) в Україну на предмет їх значення у протистоянні російській історіографії та творенні національного історичного наративу. *Методологія* дослідження ґрунтується на наукових принципах історизму та об'єктивності. В роботі застосовано загальнонаукові методи евристики, аналізу, порівняння, систематизації та узагальнення. *Оригінальність* розробки зумовлена залученням історичних джерел, що були досі неактуалізовані на предмет нашого дослідження. *Наукова новизна* роботи зумовлена відсутністю наукових праць, присвячених пам'ятним монетам як історико-культурному феномену, а також історичним аспектам діяльності Національного банку України доби Незалежності та повномасштабного вторгнення. У статті детально розглянуто всю монетарну продукцію Національного банку України, випущену з лютого 2022 по січень 2024 рр. Зібрано статистичний матеріал про обсяги випуску та тираж. Проведено аналіз кожної з серій пам'ятних монет на предмет їх тематичної приналежності та зв'язку з актуальними подіями української історії зазначеного хронологічного періоду. Систематизовано всю монетарну продукцію за змістовним значенням. Виділено основні категорії монет, що мають вплив на деміфологізацію пропагандистської історіографії. **Висновки.** В результаті дослідження вдалося дійти висновків, що повномасштабне вторгнення внесло корективи у тематичну стратегію випуску пам'ятних монет Національним банком України. Нумізматична продукція набула рис відображення актуальних сучасних подій та суспільних настроїв. Встановлено відмінності між тенденціями у тематиці пам'ятних монет у 2022 та 2023 рр. та доведено, що пам'ятні монети цього періоду є важливими елементами творення українського історичного наративу.

Ключові слова: пам'ятні монети, Національний банк України, повномасштабне вторгнення, історичний наратив, історична пам'ять.

Nataliia PARGAN

Post-graduate student of the Central Ukrainian National
Technical University, Kropyvnytskyi, Ukraine; senior specialist of the
Money Circulation Department, National Bank of Ukraine, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4288-7220>
e-mail: nataliyatrifonova615@gmail.com

NUMISMATIC PRODUCTS OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE ISSUED DURING THE FULL-SCALE INVASION OF THE RUSSIA: THE ROLE IN PROMOTING THE UKRAINIAN HISTORICAL NARRATIVE

* Друкується за матеріалами доповіді, виголошеної на Міжнародній науковій конференції «Польсько-українські відносини в умовах російської агресії в Україні: історичні та сучасні контексти» («Stosunki polsko-ukraińskie wobec rosyjskiej agresji na Ukrainę: konteksty historyczne i współczesne»), що відбулася 11–12 квітня 2024 р. у Варшавському університеті (детальніше у рубриці «Наукова хроніка» цього випуску «Вісника»).

Abstract. *The purpose* is to study the numismatic products of the National Bank of Ukraine, issued after the full-scale invasion of Ukraine by Russian Federation, on the subject of their significance in resisting russian historiography and creating a national historical narrative. **The methodology** of research is based on the scientific principles of historicism and objectivity. The work uses general scientific methods of heuristics, analysis, comparison, systematization and generalization. **The scientific novelty** of the work is due to the lack of scientific works devoted to commemorative coins as a historical and cultural phenomenon, as well as to historical aspects of the activity of the National Bank of Ukraine during the period of Independence and the full-scale invasion. **The originality of the development** is due to the involvement of historical sources that have not yet been updated for the subject of our research. The article details all monetary products of the National Bank of Ukraine issued from February 2022 to January 2024. Statistical materials on the volumes of issue and circulation have been collected. An analysis of each of the series of commemorative coins was carried out in terms of their thematic affiliation and connection with the actual events of Ukrainian history of the specified chronological period. All monetary products are systematized according to their meaningful meaning. The main categories of coins that have an impact on the demythologizing of propaganda historiography are highlighted. **Conclusions.** As a result of the research, it was possible to come to the conclusions that the full-scale invasion made adjustments to the thematic strategy of issuing commemorative coins by the National Bank of Ukraine. Numismatic products have acquired the characteristics of reflecting current modern events and social attitudes. The differences between the trends in the issue of commemorative coins in 2022 and 2023 were established and it was proved that the commemorative coins of this period are important elements of the creation of the Ukrainian historical narrative.

Keywords: commemorative coins, National Bank of Ukraine, full-scale invasion, historical narrative, historical memory.

Постановка проблеми. Пам'ятні монети – невід'ємна частина історії кожної країни. З їх випуском держава фіксує важливі події, культурні досягнення та виражає національні цінності. Вони є спадщиною та унікальним інструментом для трансляції національної гордості, самосвідомості та історичної пам'яті. Можливість держави самостійно карбувати монети, зокрема пам'ятні, є не лише важливим аспектом політичного суверенітету, але й справжнім портретом її національного бренду. Кожна випущена монета – це своєрідна історична капсула, що передає відображення тогочасного культурного контексту та сучасних досягнень держави.

Власне українські гроші з'явилися в період Української Народної Республіки (далі – УНР). 1 березня 1918 р. Центральна Рада прийняла закон про запровадження нової грошової одиниці – гривні, яка поділялася на 100 шагів і дорівнювала 1/2 карбованця [1]. Передбачався і випуск монет, проте в контексті складної політичної та економічної обстановки цей план так і залишився нереалізованим. Їх роль тимчасово виконували поштові марки – шаги. Зі здобуттям незалежності Україна створила власне виробництво грошових знаків. 23 квітня 1998 р. у Києві було відкрито Монетний двір Національного банку України (далі – Національний банк) [2, с. 271].

З того часу Національний банк розвинув власне монетне виробництво, увів до обігу понад 1000 найменувань монет і започаткував більше 30 серій пам'ятних монет, зокрема, присвячених видатним особистостям, відзначенню державних подій, спортивним досягненням та подіям вітчизняного і світового рівня, унікальній природі нашої землі, традиціям та спадщині, а нині – Збройні сили України. Монетний двір Національного банку під час повномасштабного вторгнення постав перед новими викликами та завданнями. Питання відбору дат, подій і явищ для увіковічнення їх у пам'ятних монетах в умовах повномасштабного вторгнення набуло нових сенсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Діяльність Національного банку в сучасній історіографії представлена відносно малою кількістю досліджень. Вони переважно стосуються економічної та правової сфери його функціонування. Саме в такому ключі нумізматичну продукцію Національного банку розглянула О. Кузьменко [3]. Водночас історичний аспект діяльності головної фінансової установи держави тільки починає висвітлюватися у працях науковців. Це, зокрема, дослідження В. Стельмаха [4] та І. Д'яконої [5]. Монетарну політику Національного банку саме в історичному контексті висвітлює О. Гайдай та Н. Тріфонова [6], однак пам'ятні монети не є основним предметом цього дослідження.

Мета статті – з'ясувати місце нумізматичної продукції, випущеної Національним банком у період повномасштабного вторгнення з 24 лютого 2022 року, в соціокультурній сфері життя українського суспільства та боротьбі з ворожою пропагандистською історіографією.

Виклад основного матеріалу. Національний банк випускає монети на відзначення пам'ятних дат і ювілеїв, що мають суспільно-політичне, історичне або культурне значення для держави та покликані презентувати країну з урахуванням міжнародного попиту. Річна потужність Національного банку становить 1,2 млрд. шт. розмінних та обігових монет, близько 1,5 млрд. шт. пам'ятних монет із дорогоцінних та недорогоцінних металів. Щорічно підприємство вводить до обігу близько 40 найменувань пам'ятних монет. Наразі з метою задоволення зростаючого попиту на нумізматичну продукцію Національний банк випускає пам'ятні монети з недорогоцінних сплавів тиражами від 35 до 75 тис. шт. (у залежності від популярності тематичної серії). Тиражі пам'ятних монет з дорогоцінних металів визначаються індивідуально, в залежності від їх технічних характеристик, якості карбування, ваги дорогоцінного металу та тематики.

Монета «Надання статусу країни-кандидата на членство в ЄС»

здійснити коригування плану, як у кількісному, так і у якісному виразі.

Після відновлення роботи Банкотно-монетного двору, першочерговим завданням Національного банку було виконання державного замовлення з виготовлення нагород, якими держава відзначає мужність та героїзм українських захисників. Це важливе завдання в контексті підтримки та визнання внеску військовослужбовців у забезпечення національної безпеки та територіальної цілісності. Тоді ж було визначено необхідність перегляду концепції випуску української нумізматичної продукції, що враховувала б актуальну тематику, технічні можливості виробництва, логістичні змін та існуючі можливості реалізації.

У 2022 р. Національний банк увів в обіг 17 найменувань пам'ятних монет, зокрема одну з них до початку повномасштабного вторгнення. Всього було відкарбовано 825 тис. пам'ятних монет (зокрема, з нейзильберу номіналом 2 грн – 150 тис. шт., з нейзильберу номіналом 5 грн – 650 тис. шт., зі срібла номіналом 10 грн – 22,5 тис. шт., зі срібла номіналом 20 грн – 2,5 тис. шт.), обігових пам'ятних монет 12 млн шт. (сплав на основі цинку з нікелевим покриттям номіналом 10 грн)) [7, с. 2].

Випуск пам'ятних монет у 2022 р. розпочався з нумізматичної продукції патріотичного спрямування. Національний банк в той час провів відкритий конкурс ескізів, де свої роботи на тему війни міг подати кожен охочий, а переможців визначали народним голосуванням [8]. Першими пам'ятними монетами, введеними Національним банком під час війни, стали монети «В єдності – сила». Саме вони започаткували нову серію «Безсмертна моя Україно». Пам'ятна монета «В єдності – сила» є символом всеукраїнського об'єднання у боротьбі проти російського агресора та у міжнародній підтримці, що надавалася нашій державі з усього світу, сприяючи наближенню перемоги [9].

До цієї серії також входила пам'ятна монета «Ой у лузі червона калина». Відсилка до пісні-гімну Української повстанської армії, яка своєю чергою була піснею Українських Січових Стрільців [10, с. 707], стала першим елементом з української історії, меморіалізованим у пам'ятній монеті. Наступною з цієї серії стала пам'ятна монета «Надання статусу країни-кандидата на членство в ЄС», номіналом 10 та 5 грн [9]. Вона відображає значення цієї події для країни на шляху євроінтеграції та меморіалізує важливий крок у розвитку нашої держави, визнання її зусиль у впровадженні європейських стандартів та засвідчує європейську цивілізаційну приналежність.

Водночас у 2022 р. було доповнено серію, присвячену Збройним Силам України. Її було продовжено випуском обігових пам'ятних монет «Сили спеціальних операцій Збройних Сил

Пам'ятні монети з серії «Збройні Сили України»

України», «Військово-морські Сили Збройних Сил України» та «Сили територіальної оборони Збройних Сил України» [9]. Крім того, випуски пам'ятних монет також були присвячені Архистратигу Михаїлу – борцю із силами зла, захиснику віри, покровителю воїнів; Єлизаветі Ярославівні – київській княжні, старшій доньці Ярослава Мудрого; Павлу Глазовому – одному з найпопулярніших українських поетів-гумористів, заслуженому діячеві мистецтва України; Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України; XXIV зимовим Олімпійським іграм. Також було продовжено серії «Флора і фауна України» та «Східний календар» [9].

Окрасою нумізматичної програми став випуск набору із трьох монет у сувенірній упаковці «Державні символи України». Набір присвячений головним атрибутам держави – символам України, що втілюють національну ідею та відображають державну історичну тяглість. Одночасно були випущені монети, присвячені ювілеям та пам'ятним датам, безпосередньо не пов'язаним з подіями повномасштабного вторгнення, зокрема, на відзначення 150-річного ювілею видатної постаті української музичної сцени Соломії Крушельницької, 100-річчя Харківського національного університету міського господарства ім. О. Бекетова [9].

З нагоди відзначення 300-річчя від дня народження українського філософа Г. Сковороди Національним банком було введено в обіг пам'ятну монету «Сад божественних пісень» та пам'ятну банкноту номіналом 500 гривень зразка 2015 р., на якій застосовано айдентику «300 світ Сковороди». Вона повторювала дизайн, відповідала розмірам та містила усі елементи захисту національної валюти України з додатковим нанесенням на лицьовій стороні, на місці водяного знаку, трафаретним друком фарбою OVMІ айдентику – «300 світ Сковороди» [9].

У 2023 р. Національний банк випустив 22 найменування пам'ятних монет загальною кількістю 820 тис. шт. (зокрема, з нейзильберу номіналом 2 грн – 60 тис., з нейзильберу номіналом 5 грн – 725 тис., зі срібла номіналом 5 грн – 5 тис. і зі срібла номіналом 10 грн – 31512 шт.), обігових пам'ятних монет 40 млн шт. (сплав на основі цинку з нікелевим покритвом номіналом 10 грн) [7, с. 1]. Слід окремо відзначити тенденцією випусків пам'ятних монет у 2023 р., коли Національний банк надавав першочергового значення висвітленню і репрезентації тематики мужності, героїзму, незламності українських захисників, відзначенню силу духу українського народу.

Пам'ятна монета «Сміливість бути. UA» присвячена хоробрості української нації. Вона передає ідею, що сміливість властива кожному українцю. Монета стала алюзією на події стійкості під час обстрілів та «блекауту», однак відсилала і до прояву героїзму пересічних українців всього періоду протистояння з росією. Суть цієї ідеї знайшла своє втілення на аверсі монети. Він був відкарбований дзеркальним, аби кожен, хто дивиться на монету, міг побачити своє відображення і відчутти себе частиною сміливої нації. Ролі жінки та її внеску в культуру та захист своєї нації на фронті, в тилу та у волонтерстві відображає пам'ятна монета «Захисниці» [11].

Три наступні пам'ятні монети, випущені Національним банком у 2023 р., присвячені суспільним та професійним категоріям, роль яких була винятковою у тогочасних умовах. Їх об'єднує серія «Країна супергероїв». Перша з них – «Країна супергероїв. Дякуємо енергетикам» меморіалізує працю фахівців відновлення енергосистеми, яку активно атакувала росія восени–взимку 2022–2023 рр. Пам'ятна монета «Країна супергероїв. Дякуємо залізничникам!» відзначає важливість праці залізничників і залізничного транспорту загалом у забезпеченні життєздатності країни. З перших днів повномасштабного вторгнення залізниця стала «дорогою життя» для мільйонів українців, змушених евакуюватися до безпечніших регіонів, надійним шляхом, що з'єднувала Україну з європейськими країнами-партнерами, важливою логістичною артерією для перевезення стратегічно важливих для населення і держави вантажів. Пам'ятна монета «Країна супергероїв. Дякуємо волонтерам!» [11] підкреслює важливість феномену українського волонтерства. Пожертвування, організація збору коштів, забезпечення технікою, спорядженням, продуктами, ліками, активний пошук шляхів вирішення найбільш нагальних потреб Сил оборони України – ця суспільна діяльність волонтерів від початку повномасштабного вторгнення набула неабиякого розмаху та значення.

Ще одна пам'ятна монета, випущена Національним банком у 2023 р., присвячена українським дітям і має назву «Народжений в Україні» [11]. Цим підкреслено, що

Пам'ятна монета «Захисниці»

Монета «Дружба та братство – найбільше багатство»

Україна сьогодні бореться за свободу дітей, які ростуть на рідній землі.

Наступна група пам'ятних монет стосується українських культурних концептів. Саме ці монети користуються неабиякою популярністю серед населення. Так, у 2022 р. ЮНЕСКО визнала український борщ нематеріальною культурною спадщиною, яка потребує особливого захисту. Це визнання сприяє поширенню

знань про культурні та гастрономічні традиції України у всьому світі, відкриваючи нові горизонти для любителів кулінарних шедеврів. Український борщ, ставши символом української кухні та втіленням національної традиції, знайшов своє відображення на пам'ятній монеті. Тоді ж була випущена пам'ятна монета «Українська мова» [11], що відзначає її роль не лише як засобу спілкування, але й як невід'ємної частини національної культурної спадщини та національної ідентичності.

Окремо важливо відзначити набори, що вийшли в обіг в 2023 р. та стосуються української культурної спадщини. Окрасою нумізматичної програми став випуск набору із трьох монет у сувенірній упаковці «Щедрик – колядка дзвонів» у футлярі, присвячений одному з національних музичних символів – всесвітньовідомій колядці «Щедрик» в обробці М. Леонтовича. Вперше застосовано нову, нестандартну форму монет у вигляді дзвоників [11]. Інший набір – «Володимирський собор у м. Київ» – складається з двох пам'ятних монет, представлених у футлярі [7, с. 1]. Цей набір присвячений одній з архітектурних перлин національного значення. Собор славиться не лише своєю багатою історією, але й внутрішнім розписом, що є справжнім шедевром мистецтва.

У 2023 р. було продовжено серію, присвячену Збройним Силам України. Національний банк здійснив випуск обігових пам'ятних монет «Сили підтримки Збройних Сил України», «ППО – надійний щит України», «Командування об'єднаних сил Збройних Сил України». Окремо була випущена монета «Воєнна розвідка України», присвячена високоінтелектуальній складовій сил безпеки і оборони України. Безпосередньо пов'язані з подіями російсько-української війни були пам'ятні медалі: «Місто героїв – Охтирка», «Місто героїв – Волноваха», «Місто героїв – Чернігів», «Місто героїв – Миколаїв», а також «Маріупольський драмтеатр – місце невимовного болю», «Об'єднані заради справедливості», «Сержантський корпус», випущенні Банкотно-монетним двором. До річниці визволення Херсонщини від окупантів Національний банк у листопаді 2023 р. увів до обігу пам'ятну монету «Антонівський міст» [11].

12 липня 2022 р. між Національним банком України та Національним банком Польщі був підписаний договір про спільний випуск набору срібних монет «Дружба та братство – найбільше багатство» [11]. Цей крок став виявом партнерства народів Польщі та України в умовах російської агресії проти України та відображенням солідарності й підтримки, яку надавала Польща українському народу в його боротьбі за свободу та незалежність. Цей випуск має важливе значення для всієї Європи, а також є символом партнерства двох країн. Монети були випущені до Дня Незалежності України в 2023 р. і стали продовженням серії «Безсмертна моя Україно».

Нумізматична діяльність Національного банку в 2023 р. продовжила традицію вшанування пам'ятних дат. Зокрема, випущені пам'ятні монети, присвячені 150-річчю від дня народження В. Кричевського, однієї з найпотужніших, самотніх постатей українського мистецтва кінця XIX – середини XX ст.; 150-річчю від дня народження українського державного і політичного діяча, воєначальника, гетьмана України П. Скоропадського; 100-річчю Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. засл. проф. М. С. Бокаріуса». Водночас продовжено серії «Флора і фауна України» та «Східний календар» [11]. Крім нумізматичної продукції, тема протистояння військовій агресії росії знайшла відображення у пам'ятній банкноті «Пам'ятаємо! Не пробачимо» (у конверті) [7, с. 1], що була введена в обіг на відзначення стійкості, незламності, героїзму та сили духу українського народу, котрий протистоїть військовій агресії сусіда.

Варто відзначити, що Національний банк постійно працює над просуванням української нумізматичної продукції на міжнародному нумізматичному ринку з метою розширення її географії. Так, у 2023 р. Нацбанк взяв участь у міжнародній виставці World Money Fair у статусі її віртуального

учасника, а в лютому 2024 р. його 4 співробітники стали учасниками 51-го Міжнародного ярмарку грошей World Money Fair у Берліні, де були представлені 60 монетних дворів та національних банків від 50 націй світу (Німеччина, Китай, Тайланд, Італія, Польща, Австралія, Австрія, Велика Британія, Бельгія, Болгарія, Франція, Гібралтар, Японія, Хорватія, Нідерланди, Португалія, Швейцарія, Чехія, Угорщина, Ватикан та ін.). У такий спосіб пам'ятні події, явища й відомі діячі української історії популяризуються у світі.

Висновки. Отже, історичний зв'язок між Національним банком та Українським державним банком часів УНР відображає важливий етап у становленні банківської системи України та покликаний підкреслити значення фінансової стабільності та розвитку періоду формування державності. З відродженням незалежності, політика Національного банку спрямована на забезпечення фінансової стабільності, де важливе місце посідає нумізматична програма Національного банку, адже кожна випущена ним продукція є свідченням історичних, культурних та економічних подій в країні. Звісно, нумізматична діяльність Національного банку України в період повномасштабного вторгнення РФ зазнала об'єктивних змін. Поряд із серіями, започаткованими до лютого 2022 р., з'явилися нова за змістом нумізматична продукція. Пам'ятні монети стали свідченням актуальних подій та суспільних настроїв.

У пам'ятних монетах першого року повномасштабної війни передусім відображений підйом патріотичного духу українців і їхня віра в перемогу над ворогом. Звернення до історичних подій, явищ та осіб, таких як Єлизавета Ярославна, пісня «Червона калина» та надання Україні статусу країни-кандидата на членство в ЄС, стало одним з методів протидії російському історичному наративу. У 2023 р. акцент дещо змістився на меморіалізацію героїчних Збройних Сил України та осіб, чия праця стала ключовою для життєдіяльності країни. Тоді ж були випущені пам'ятні медалі, присвячені перемогам українського війська та звільненню українських міст. Важливим елементом творення національної пам'яті стало відображення у пам'ятних монетах низки соціокультурних феноменів, зокрема української мови, приналежності до нації, національної нематеріальної спадщини та духовності. Таким чином, нумізматична продукція Національного банку України, випущена після повномасштабного вторгнення, є важливим історичним джерелом для вивчення сучасних подій у майбутньому та сприяє утвердженню українського історичного наративу в умовах сьогодення.

Список літератури

1. Закон про грошову одиницю, биття монети та друк кредитових державних білетів. *Українська Центральна Рада: док. і мат. у 2 т.* Т. 2. 10 грудня – 29 квітня 1918 р. / упор. В. Смолій та ін. Київ, 1997. С. 171.
2. Банкнотно-монетний двір. *Словник фінансово-правових термінів* / за ред. Л. Воронової. Київ, 2011. С. 39.
3. Кузьменко О., Чорна В., Кожура Л. Нумізматична продукція Національного банку України: адміністративно-правовий аспект. *Наукові записки. Серія: Право*. 2023. Вип. 15. С. 154–158.
4. Стельмах В.С. Національний банк України: перші десять років діяльності. *Вісник НБУ*. 2001. № 4. С. 2–5. DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2023-15-154-158>.
5. Д'яконова І. Історичні аспекти розвитку банківської системи України. *Економіка промисловості*. 2008. № 2. С. 10–18.
6. Gaidai O., Trifonova N. The Creation of the National Bank of Ukraine and the Establishment of the Monetary and Coin Production in the Independent Ukraine. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*. 2021. № 8. P. 110–122.
7. Архів випущених монет по роках. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Archive_of_released_coins_ua.pdf?v=7.
8. Правила подання робіт для конкурсу ескізів. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Rules_coin_15032022.pdf?v=4.
9. Про введення в обіг інвестиційних монет, пам'ятних монет і банкнот та реалізацію сувенірної продукції: Витяг з рішення Правління Національного банку України 2022 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/uah/introduction>.
10. Кузьменко О. «Ой у лузі червона калина...» або чому стрілецька пісня стала символом визвольної війни та маркером української ідентичності. *Народознавчі зошити*. 2022. № 3. С. 706–720. DOI: <https://doi.org/10.15407/nz2022.03.706>.
11. Про введення в обіг інвестиційних монет, пам'ятних монет і банкнот та реалізацію сувенірної продукції: Витяг з рішення Правління Національного банку України 2023 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/uah/introduction>.

References

1. Law on monetary unit, coinage and printing of credit state tickets. (1997). In: Smoliiy, V. et al. (ed.). *Ukrainian Central Rada: documents and materials, vol. 2. December 10–April 29, 1918*. 171. Kyiv [in Ukrainian].
2. Voronova, L. (ed.). (2011). Banknote and mint yard. *Dictionary of financial and legal terms*, 39. Kyiv [in Ukrainian].
3. Kuzmenko, O., Chorna, V., Kozhura, L. (2003). Numismatic products of the National Bank of Ukraine: administrative and legal aspect. *Naukovi zapysky. Seria: Parvo. [Proceedings. Series: Law.]*, 15, 154–158 [in Ukrainian].
4. Stelmakh, V. (2001). The National Bank of Ukraine: the first ten years of activity. *Visnyk NBU. [Bulletin of the NBU]*, 4, 2–5 [in Ukrainian].
5. Dyakonova, I. (2008). Historical aspects of the development of the banking system of Ukraine. *Ekonomika promyslovosti [Economy of industry]*, 2, 10–18 [in Ukrainian].
6. Gaidai, O., Trifnova, N. (2021). The Creation of the National Bank of Ukraine and the Establishment of the Monetary and Coin Production in the Independent Ukraine. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 8(3), 110–122. Retrieved from: <https://czasopisma.uwm.edu.pl/index.php/ep/article/view/9310>.
7. Archive of released coins by year. *The National Bank of Ukraine*. Retrieved from: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Archive_of_released_coins_ua.pdf?v=7 [in Ukrainian].
8. Rules for submitting works to the sketch competition. *The National Bank of Ukraine*. Retrieved from: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Rules_coin_15032022.pdf?v=4 [in Ukrainian].
9. On the introduction of investment coins, commemorative coins and banknotes into circulation and the sale of souvenir products (Excerpt from the decision of the Board of the National Bank of Ukraine). (2022). Retrieved from: <https://bank.gov.ua/ua/uah/introduction> [in Ukrainian].
10. Kuzmenko, O. «Oh, there's a red viburnum in the meadow...» or why the rifle song became a symbol of the liberation war and a marker of Ukrainian identity. (2022). *Etnolohichnyi zoshyt [Ethnological notebooks]*, 3, 706–720 [in Ukrainian].
11. On the introduction of investment coins, commemorative coins and banknotes into circulation and the sale of souvenir products (Excerpt from the decision of the Board of the National Bank of Ukraine). (2023). Retrieved from: <https://bank.gov.ua/ua/uah/introduction> [in Ukrainian].

Надійшла до редакції / Received: 08.04.2025
Схвалено до друку / Accepted: 29.05.2025